

Búcsubeszéd

(Fekete Gábor főgondnok, kir. táblai elnök holttestének a családi háztól a kir. táblához való átszállítása alkalmával) Ürmösi Károly esperes.

Ismét a gyásznak és fájdalomnak bús helyévé vált hát ez a szép remények között épült családi hajlék, amely a maga egészében, fenn és alant mintegy szimbolumként állott előttünk; — szimbolumaként a szeretetnek, a vérbeli és lelki összetartózkodóság nagy és boldogító érzésének!

Csak nem is olyan régen volt az, — éveket ezelőtt, igaz, de a még mindig fájó sebek sajnását tekintve még sem rég volt az, — hogy e helyen a mélyen átértett, súlyos veszteség őszinte fájdalomával szívemben vettem ajkaimra a Sírnak könyvének szavait: »Ne légyen terhetekre néktek, akik az úton áthalmentek, jertek és lássátok meg, ha van-e oly bánat, mint a miénk? — mert keserűséggel illetett minket az Úr, egyik bánatunkra mást adott!«

Van-e oly bánat, mint a mi bánatunk? Alérzem, mélyen átérzem e kérdésnek jogosságát, kedves gyászoló család, most még inkább, mint akkor. Hiszen é naptól kezdve eggyel ismét kevesebben vagytok, akikre a bánat terhe nehezedik. És ezért súlyosabb a bánat terhe. Óh, nemcsak ezért, hanem mert az, akivel kevesebben vagytok, a ti »fejeleknek koronája« volt; nem régen még erős oszlopa a háznak. Óh, »van-e olyan bánat, mint a mi bánatunk?«

Engedjétek meg, hogy amidőn fájdalmokban annak a szeretetnek és tisztetnek érzésével osztozom, amellyel nagybecsült családotok iránt ismeretségünk első pillanatától fogva viseltetem, engedjétek meg, hogy éppen e megosztó szeretetnek részvételével könnyítsek a ti fájdalmatokon; hogy mint az Úrnak szolgálja a vigasztalás hangján szóljak és feleljek a szomorú kérdésre; van-e oly bánat, mint a mi bánatunk?

É kérdésre egy kérdésben van a felelet, kedves gyászoló család! — és ez így hangzik: »Avagy ha a jót Istentől elvettük, a nyomorúságot ne szenvednők-e ekkor?!«

Ti, akik a fájdalom sötétjében állotok most itt, hallgassátok meg a szavakat: a szenvedésnek bölcsességét; az Ur sorszos megpróbáltatást elhordozott — és a tűzpróbán át megnemesedett — szolgájának szavait.

Azt hirdetik e szavak, hogy a szenvedés és áldozat a sorsunkat vezérlő bölcs Istenségnek kifürkészhetetlen értelmű bölcs törvénye, amelyen megnyugodtak nagyok, megnyugodott ama legnagyobb is, a ki nekünk példát adott.

Te mély bánattal sújtott özvegy! gondolj most azokra a jókra, emlékezz hálával azon áldásokra, amelyeket te néked nyújtott a minden áldások kútfeje, hosszú időre terjedő házasságod folyamán; nyújtott vele és általa, a kit most siratsz; nyújtott az örömet és bánatot, az élet javait és csalódásait megosztó szeretetben.

És ti szerető gyermekei, akik az ő véréből való vagytok, merítsetek vigasztalást a szerető, gondos, önfeláldozó édes apának jóságáról való emlékezésben és a hitben, amelyet ez emlékezés ad a szerető szíveknél a viszonlatás főmelő gazdag reményében.

Azzal a hittel intsetek ti mindnyájan. Jöfőtök, gyermekek, testvér, rokonok, — azzal a hittel intsetek neki mindnyájan búcsút most, amikor elhagyja e kedves hajlékot, hogy az ő útja az örökkévalóságnak útja! Hiszen Ima, első állomása is az ő útjának az érdemeiről való, hálás és tiszteltteljes megemlékezés, szeretettel és tiszteltteljes külső megnyilvánítása az érdemek megbecsülésének! És az ő útja ez állomáson keresztül bizonytalanság oda vezet, a helyre, amelyről szól a lefkeknek fejedelme: »az én Atyámnak házában sok hajlékok vannak«.

Tekintsünk oda hát mi is most lelkünknek hitet, vigasztalást kereső szemével: — imádkozzunk!

Ima.

Hozzád imádkozunk óh sorsunknak hatalmas Ura és bölcs vezére, Atyánk, jóságos Istenünk!

Kihez mennénk rajtad kívül?! Hiszen — ha valahol

-- úgy a koporsóknál érezzük igazán a te változhatatlan hatalmadat, amely előtt a leghatalmasabb is oly kicsinyvé, semmivé lesz közülünk. De itt érezzük azt is, hogy »erős torony« a Te neved; világítótorony nekünk, sokszor tévelygő vándoroknak, sokszor remegő hajósoknak, a bánat, a féletem és kétség sötét éjszakájában.

Hozzád imádkozunk Atyánk és bár hozzád emelő hitünknek szárnyai most fájdalom súlya alatt lankadoznak; nem zúgolódnak, panaszra nem nyitjuk ajkainkat ellened Istenünk.

Emlékezünk itt is, mint a szenvedéseknek és megpróbáltatásoknak ezen viharos napjaiban oly gyakran. Emlékezünk arra, a ki nekünk »példát adott«.

Oda száll tekintetünk most is, ahova megindult léleket annyiszor gondolunk fájdalmas pillanatainkban: a Getsemánéra, hogy bánatos, megindító szent zsolozsmaként, füleinkbe csengjen annak a nagy szenvedőnek, annak az önmegtagadásban példát adó, az afázatban fölmagasztosult léleknek a szíve mélyéről támadó szent imája: »Ne úgy legyen Atyám, amint én akarom, hanem a mint Te«.

Óh hála legyen Neked, hogy a koporsóban nyugvó drága halottunk élete és halála által is Benned és a Te szent fiadban való hit útjára vezérelsz. -- Köszönjük, hogy őt nekünk adtad s vele e földet és a mi életünket gazdagítottad. -- Hogy adtál benne egy igaz embert a hazának, egyháznak és társadalomnak, a ki hivatása feladatainak híu betöltése, benső szent sugallatok állhatatos követése által a mi büszkeségünk volt. De köszönjük mindennek fölött, hogy adtál benne nekünk egy gazdag szívet, amelynek mefegét oly jól esett éreznünk; egy nemes lelket, amely hitével, türésével, fájdalmainak panaszatlan hordozásával minket is hinni, bízni, tűrni, Hozzád emelkedni tanított. -- És tanít most is, e gyászos pillanatokban, hűly meggyőződéssé érlelve lelkünkben a gondolatot, hogy »a ki él övének emlékében, nem halt meg az, csupán elutazott«, mert »az igaznak emlékezete is áldott«.

Óh legyen áldott! Legyen az megállva és megszentelve az abból kisúgárzó fénynek, az ő nemes példájának

követésében. A hit által Atyánk! A Tebenned való, könnyeked tetőrlő, megnyugvást adó, Hozzád emelő hit által
óh Miatyánk...

Búcsuszavak.

»Tudjuk, hogy ha a mi földi hajlékunk háza elbomol, épületünk leszen Istennél, t. i. nem kézzel csinált házunk, hanem örökké való a mennyben«. E hitről, a kedves hajlékből, ahol minden ezt sítja feléd: »Emlékezetben leszesz, mert üres leszen a te helyed«.

És a hely, a hova majd onnan fogsz lávozni, a testre nézve az örök pihenés helye, de a nemesebb részre nézve a felkek nagy családjának boldog, örök hajléka, az örökké tartó boldogság hazája, a hova — hisszük — üdvözült lelked már el is jutott.

Béke lengjen hát útadon sirod fölött!... s itt is, az elhagyott hajlékban: a hit, remény és szeretet békéje Amen!

Ima Fekete Gábor főgondnok koporsójánál.

Ferencz József.

Örök Valóság! Nagy Isten! Atyánk az Ur Jézus által Mély megilletődéssel lelkünkben s még mélyebb fájdalommal szívünkben borultunk le előtled a gyásznak e szomorú helyén, hogy megadjuk az utolsó tiszteletet az előttünk koszorúkkal halmozott koporsóban nyugvó ker. társunknak, drága halottunknak. Dicséretmondással kellene kezdeni imánkat, de nagyobb a mi veszteségünk, melyet e koporsó mellett érzünk, minthogy szájunkra téve kezünket elhallgassuk, ami fáj, ami sóhajban tör fel keblünkéből és könnyeket fakaszt szemcinkben. Mert, bár tudjuk, óh Uram, hogy a halálnak mindnyájan alá vagyunk vetetve, tudjuk, hogy e föld csak ideiglenes lakhelyünk, hogy nincs itt maradandó városunk, nap-nap után fülünkbe eseng, amint útainkon egy-egy temetést elvonulni látunk, fülünkbe eseng az ige, melyet prófétád által szóltál: *por vagy és porrá kelt lenned*; de halál és halál között mégis van különbség, mint a hogy különbség van

abban, ha a vihar egy elszáradt, elkorhadt fát vagy lombkoszoruzott élőfát tör össze és sodor el és különbség van abban, ha a tenger hullámai egy kis rozoga csónakot vagy egy drága kincsekkel megterhelt hajót temelnek sírjokba.

Mi Urunk, Istenünk! egy ily terebélyes, lombkoszorus, gyümölcstermő élőfa, egy ily drága kincsekkel megterhelt hajó volt a mi drága halottunk is az élet nagy kertjében, annak hullámos tengerén. Azok a szép tehetségek, amelyekkel drága halottunk ékeskedett itt közöttünk életében: az értelmnek fénye, a szív jósága és nemességé, az akaratnak ereje, az igazságnak szeretete, a mély belátás a dolgok megítélésében, a jellem tisztasága, abban a mértékben, amelyben ő azokat bírta, csak keveseknek jut osztályrészül és ami ezeknek a szép tehetségeknék az értékét megnövelte, az, hogy ő azokat nehezebben adta el, mint az evangéliumi szófog, hanem minden állásában, a melyeket időről-időre elfoglalt vagy amelyekre a bizalom elhívta, embertársai javára, a közjólét előmozdítására használta fel és dúsan kamatoztatta. Emellett nem csak szoros értelemben vett kötelességeit igyekezett hiven és lelkiismeretesen teljesíteni, hanem minden szépért és jóért lelkesülve, a társadalom, a város, a haza és az egyház érdekében megindult közművelődési, gazdasági, jóléti, közhasznú és üdvös mozgalomban szóval és tettel, tanácsosai és áldozatkészséggel részt vett és hogy azok sikerüljenek, közremunkált.

Innen óh Uram! az a nagy fájdalom s mélyen érzett részvét, mellyel e koporsót körül álljuk mindnyájan, kik a megboldogultat ismertük és szerettük, 40 évre terjedt közhasznú, bámulatra méltó munkásságáért és tevékenységéért, amelyekért legfelsőbb kitüntetésekben is részesült, nagyra becsültük és tiszteltük. Es a mi fájdalomunkat az ő elvesztése felett még növeli, hogy bár a 70—72 éves, amellyel bizony mindnyájan közelebb vagyunk a haláthoz, mint a születéshez, a koporsóhoz, mint a bölcsőhöz, megérte, ezt oly testi és lelki erővel érte meg, hogy még évek hosszú sorát láttuk előtte s halálára egyáltalában nem is gondoltunk; sőt midőn néhány hónappal ezelőtt

betegeskedése szomorú hírért vettük, csak futó bajnak tekintettük azt, amelyet ő, aki talán egész életében beteg sem volt, könnyen legyőz, hamar kiépül. Fájdalom nem így történt. E reményünkben, amelyről lemondani csaknem az utolsó napokig nem tudtunk, nem akartunk kétségbeesetten megcsalódva, síratjuk őt, a megboldogult nagy és nemes férfiút.

De ha mi barátai, tisztelői és munkatársai is ily fájó érzéssel álljuk körül koporsóját, óh Uran! a megboldogultnak, a köztisztelőben élt tisztviselőnek, munkás és derék polgárnak, jó hazafiúnak, hithű, szívben és lélekben a te féltelmedtől áthatott vallásos keresztény társunknak, amennyivel nagyobb és szívszaggatóbb lehet a fájdalma és keserve azoknak, akiket hozzá a szeretetnek fegyőngédebb szálat fűztek: a szerető és szeretett hitvesnek, akinek 11 évre terjedt megboldogabb házassága lett oda s tűnt el örökre, a szeretett gyermekeknek és unokáknak, kik a legjobb atyát és nagyatyát síratják, a nemeslelkű vőknak s már korábban özvegyiségre jutott menynek, a szerető testvéreknek, rokonoknak -- amennyivel nagyobb lehet a fájdalma mindyájoknak, kik gyászba öltözve jajjal és könnyhullatással imádkoznak itt s elmondhatják a szenvedő prófétávali *Síralomra fordúlt a mi örömmünk, elesett a mi fejünknek koronája.*

Nagykegyelmű Isten! szerető szent Atyánk! bocsáss, óh bocsáss meg, hogy így kipanaszoltuk magunkat a súlyos veszteségért, amelyet e koporsó mellett érzünk. De mint a gyermek, ha kisírta magát anyja kebelén, mintha mi is megkönnyebbültünk volna. Bocsáss meg, mert nem hiányzik, nem hiányozhatik a háfa sem keblünkben, amelyel neked tartozunk, egyfelől éppen azért, a mi fájdalmunknak és keservünknek oka. Hiszen kinek köszönhetjük mászik, mint neked, hogy a megboldogultat oly szép lehetőségekkel áldottad meg, amelyeknek birtokában életével és munkásságával hírt, nevet, köztisztelőt, kitüntetésekkel szerezzen magának. Ki segítette meg ezekre? Ki tartotta fenn munkásságát, munkakedvét? Ki áldotta meg boldog családi élettel, mint te, amelyben ha voltak is veszteségei, de voltak örömei is még nagyobb számban. De hálával tar-

lozunk neked másfelől azért is, hogy aránylag betegségél sem letted felette kinossá és gyötrelmessé, azt nemcsak türellemmel, hanem benned vetett erős, megingallan hittel viselte el, reményét talán csak az utolsó pár nap vesztette el s akkor is elég lelki ereje volt arra, hogy övét megcsókolva, megáldva bucsúzzék el tőlük, mintha csak azt mondogta volna Jézussal: *Atyám, a te kezeidbe ajánlom lelkemet. En dicsőítlek tégedet a földön, most már dicsőíts meg te engem a mennyekben.*

Oh, bizony ha mindezeket elgondoljuk, sorsunk intőzője, gondviselő Istenünk! minden panasz, mely ajkainkon elhangzott, a háda; az irántad tartozó mély és igaz háfa érzésébe olvad össze, mint a hógy a fűköd eloszlik, az eső felszárad a nap sugaraira.

E háfával veszünk bucsút drága halottunktól s egyszerűen kérünk, hogy jelenj meg a te vigasztaló szent felkeddet az özvegyen maradt s bánatában mélyen lesújtott hitvesnél. Cselekedj, hogy ő is ne csak a koporsót lássa maga előtt, hanem az együtt töltött boldog házasságnak szép emlékeit is újuljanak meg lelkében s azokért áldva téged, nyugodjék meg a te akaratodon.

Törődj le a szerető gyermekek és unokák, vők és meny, testvérek és rokonok szeméről a könnyeket s emeld fel őket méltó bánatukból arra a lelki magáslatra, amelyen síratott halottjuk állt s járt egész életében.

Minket mindnyájunkat, akik legfájóbb részvéttel osztozunk a gyászoló család veszteségében, mert az a mi veszteségünk is, ints és buzdíts a boldogult példája követésére, hogy az mint vezérfény ragyogván előttünk szüntelen, mi is méltók legyünk egykor embertársaink könnyeire.

A boldogult földi részeinek pedig adj csendes nyugalmat a sírban, lelkének örök idvességet a mennyekben szent fiad, az Úr Jézus nevében kérünk, stb.

Zárszó.

»Az igazak fénylenek, mint a nap.« Ezt olvassuk a szent könyvben. Ily fénylő nap voltál te is megcsíratott barátunk, életedben. Mélyen fájlaljuk, hogy korábban lehunyttál, mint vártuk, avagy csak gondoltuk volna is. De mint a leáldozó

napnak még hosszasan visszaverődnek sugarai az ég bollozatán, a te életed fényének sugarai örökre ragyogni fognak, mint családfőnek a teid iránt való példás szeretetben, mint bírónak az igazságszolgáltatásban, mint polgárnak és hazafinak a hazaszeretletben, mint egyháztagnak s ebben nagyérdemű főgondnoknak hitűséggedben, buzgósággedben, az egyház érdekében annak előmeneteleért, fejlődéséért és haladásáért kifejtett nemes törekvésedben s általában mint embernek minden cselekedetedben, tiszta jellemedben, a párt, jóért és igazért való lelkesedésedben. Mindezeket arany betűkkel fogja feljegyezni Klio a történet könyvének különböző fapjain. Emléked hát élni fog örökre.

Es most Isten veled felejthetetlen nemes barátom! Köszönöm irántam mindig tanúsított jóindulatodat és barátságodat. Köszönöm, hogy hivatalos állásomban, mint egyik elnöktársam, teljes bizalommal viselteté irántam, törekvésedben támogattál és tanácsoddal segítettél egyházunk ügyeiben felmerült nehezebb kérdésekben. Isten veled! Isten veünk — hitűnk szerint a viszontlátásig.

Búcsu.

Mondotta *Gál Jenő* ítélőtáblai tanácselnök.

Ne még! egy pár percig bár még ne vigyék innen el a koporsót! hisz oly nehéz az örökké tartó elválás gondolatával kibékülni.

23 évig voltál királyi táblánk elnöke. A szeretet volt kormánybolod, a bölcsesség nyilatkozott meg intézkedéseidben, a méltányosság árasztotta el melegségével és igazságossága emelte paráncsá rendelkezéseidet. Minden útastársat a sziveden szűrődött át s mire ajkadról elhangzott, baráti tanácsá változott. Egyszerű, de önérzetes voltál, amin magá az igazság, melynek 45 évig voltál felkent papja s a kór, mely elnémított, bírói székedből ragadt ki.

Bírói pályád sikerekben gazdag volt. Gyorsan emelkedtél, a felemelkedés magasabb bírói állások egyikét töltötted be. Minden oldalról az elismerés környezett és ez elismerés kényeztetés alakjában is ismételtelen megnyilatkozott.

Amunka volt elemed. Csodáltuk bámulatos munkabíráskodtal s azt a mindenben győzedelmeskedni hivatott akarat-

erődet, mely megacélozta előhaladtabb korodban is még mindig fiatalos letterődet. Istentől megáldott tehetséged, minden szépért és nemesért hevülő lelked foglalkozásod hivatásos határait szűknek találván, kulturális és társadalmi érdeinknek buzgó munkásává szegődtél.

Élvezetet találál a munkában. Ez az élvezet, bírói foglalkozásod szeretete, sőt ideális felfogása érzéketlenné tettek az önmagad iránt való kötelességek kellő mérlegelésére.

Híteiteidet a törvény föltétlen tisztelete mellett, a benne megnyilatkozó méltányosság, humanizmus, szociális és hazafias gondolat tette igazságossá. Elhatározásaid a bírói széken meggingáthatlanok voltak. Mély és éles ítélőtehetséged a felegyolultabb jogesetet átfátszóvá tette s nagy életismereted az emberi gonoszság rúgóit gyorsan fölismerte.

E kiváló képességek tettek jó és nagy bírót. Nekünk példányképünk voltál és leszel. Kegyelettel őrizzük emlékedet. Isten veled haló poraidban is mélyen tisztelt elnökünk és felejtethetlen kedves barátunk. Isten veled! Pihenj eszünkön!

Az „emberré“ nevelés elve Rousseau paedagogiájában.

Irta: **Kemény Gábor.**

(Folytatás)
~~~~~~~~~

Alfred Spitzner¹⁷ a természet és természetszerűség megnyilatkozását vizsgálván Rousseau műveiben, arra a következtetésre jut, hogy Rousseau paedagogiája — bár szerinte a tanulás egyéni módon történik — mégis általános műveltséget ad, figyelembe veszi az egyéniség különböző vonásait, az önnevelést célpontul tűzi ki s föltételezi a progresszivitást. E célok elérését azonban Spitzner nehezen tartja kivihetőnek azért, mert a tanítvány nagyon is izolálva van s mert ebből kifolyólag a tevékeny emberszeretet, e pozitív kötelesség gyakorlására nem igen lehet alkalma. E kifogással szemben rá kell mutatnunk arra, hogy Rousseau növendékének izoláltsága nem követendő példa, hanem csak mesterként forma, melyhez Rousseaunak művészi célja érdekében folyamodnia kellett. Azzal a kétségbevonhatatlan ténnyel szemben, hogy a társadalom romlott, Rousseau azt a magasztos célt tűzi ki, hogy új nemzedék nevelésével ránthatjuk vissza a társadalmat a teljes romlás örvényéből. Miután a gyermeket a természetben s emberen kívül a környezet is neveli, ebből következik, hogy Emilt, a bűnös kor gyermekét — izolálni kell a társadalomtól, hogy — mentve lévén a rontó befolyásoktól — jobb jövő előhírnöke lehessen. A tevékeny emberszeretetre való alkalom sem fog hiányozni, mert a növendék csak a „művelt“ köröktől, csak a fővárosi milieutól van izolálva, az egyszerű, falusi környezetben is alkalma lesz emberi erények gyakorlására s emberi voltunk által meghatározott társadalmi és polgári erényekbe is beleélheti magát, midőn felnőtt korában utazásai közben nem elszigetelten fog többé élni.

¹⁷ Rud. Alfred Spitzner : Natur und Naturgemässheit bei J. J. Rousseau, Jena 1891.